

TALLÓZÁS MAJTÉNYI MIHÁLY HAGYATÉKÁBAN HALÁLÁNAK 20. ÉVFORDULÓJÁN

ÁRNYÉK MEGY AZ ÚTON

A járőr beköszönt az imént: szuronyos fegyverek csillantak meg. Még sokáig láttuk holdfényben a szuronycsillogást. A határ közel volt.

Félkörben ívet írt le az ujjam.

– Ott nézd, az első fasor. Ott jobbra befordulsz . . .

Bólintott, és halkán ismételte.

– Az első fasornál jobbra.

Mellettem ült a széken, két szemében fáradtság gyűrődött. Kabátját kissé összehúzta, a fehér falon nagyra nőtt a sziluettje.

Titokzatos hunyorgatással bujkált az égen a vérszínű hold. Kiszáradt faágak – távoli fekete lovasok bólogattak. Ez az este kábulást hozott, s a felkavart vérpárák lidérc tánca közel hozta szívemhez a fekete lápokát . . .

Ketten voltunk testvérek. Bátyám csak ritkán jött hozzám, most is estefelé nagyon meglepett a váratlan látogatása. Cipőjén vastagon állt a por. Az arca . . . Úristen, mi történt ezzel az emberrel? Bányászta a nézésében.

– Nem írtál egy sort sem, hónapok óta!

A szemrehányás lesiklott róla, észre sem vette talán. Ideges volt, és hívott a házba. Jöjjenek velem, mondani akar valamit. Beszélnie kell velem, négy szemközt, okvetlenül. Az ajtót betette mögöttünk, az ablakokat végigjárta, végigpróbálta előbb. Talajt vert bennem a gyanú: ez az ember eszelős.

– Mit akarsz velem, nem értelek.

– Csak lassan, te! Halkan mondd, meghallják . . .

A hangja elfulladt, belevetette testét egy székbe. Különös volt a mozdulat, mint akit üldöznek, és futott idáig. A rémület jéghideg pengéje belém vágódott, mert kibuggyant száján a mázsás szó: *emberélet*.

– Megöltem az asszonyt!

Majdnem megőrjített ez a félóra. Artikulálatlan, idegen hangon, rekedt sutogás, mögöttük a húsból, vérből képzett értelem. Valóság. Közel jött sokszor, a vállamat rázta. Sajgott és fájt a keze nyoma.

Később az asztal mögül beszélt, nem tudom, mit. Úgy véltem: túl hangosan. Rám ragadt a félelme, most én csitítottam.

– Csendesen, az Isten szerelmére!

Már értettem és tudtam mindent.

– Még az éjszaka átszöksz a határon, különben véged.

*

Holdfényben ültünk a verandán. Csönd volt, mintha a temető némasága nyert volna értelmet. Még a szél is elkerülte a tanyát és elfordult.

Szófoszlányok, enervált, erőtlén panaszok.

– A szememet nem merem lehunyni azóta. Nem merek aludni, két szem jön felém mindig . . . te! Valóságos kísértettánc.

Rászóltam. Röviden és keményen.

– Éjfélkor indulsz. Ne felejtse el.

Az álmos szempillák mögül bágyadtan felnézett rám, hogy így félbeszakítottam. Ez egy roncs, teljesen összetört ember. Mi lesz vele, Úristen! Mi lesz vele! Ha át is jut a határon! Még két óránk volt mindössze éjfélig. Egy idegen érzés rázott meg: két óra, egy egész életre még.

*

A nagymutató a tizenkettős számon elérte, utolérte a kisebbiket. Ráhajolt, és átölelte. A házból tisztán kihallatszott az óraütés: egy, kettő, három, négy . . . tizenkettő.

A holdfényben egy árnyék megy az úton. A kis patakot elkerüli majd, az első fasornál jobbra fordul. Ismeri jól az utat, felrajzoltam neki egy papírlapra.

Milyen furcsa: megcsókolt, mielőtt elváltunk. Megborzadtam ettől a csóktól, meg a kézfogástól.

És ez az ember – az én testvérem. Káin, aki ölt. Véres csákány. Saját hasonlatom elképesztett. Őrület – nem, hát ez mégsem ugyanaz! Megölte az asszonyát, gyűlöletből, féltékenységből – szerelemből. Nem is ő, a gép, a füstszagú fegyver rombolt.

Roncsolt testet cipel hegyek fölé, tengerre talán. Aludni nem tud, fél egy szempártól. Ha nem is fogják el, önmagának lett a fegyence.

Nézem az órát. A mutató egészen elhajolt. Hús perccel múlt éjfél. Most fordul be az első fasornál. Kutyaugatás. Ördögök! Még elárujják.

Nem, ez a lárma másfelől jött. Valami kóbor tanyai kutya került a vasgyűrűbe. A többi eb most kimarja: sokáig vérzett ez a panaszos vonítás, végre elnyúlt valahol az éjszakában . . .

Árnyék megy az úton. Már nem látom.

*

Az ablakból lestem a virradatot. Három óra körül kiültem a verandára megint, nagykabátban. Csönd volt – egyszerre léptek jöttek közel a házhoz.

Az őrzárat.

Belesnek a ház felé. Csodálkoznak bizonyára. Átköszönök nekik. S hogy mondjak valamit:

– A fejem megfájdult, kiültem a levegőre.

Régi ismerősök, erre járnak többször napjában. Határőrök. Most mégis olyan ellenségesen idegenek. Vagy csak képzelődöm?

Ma nehezen megy a beszélgetés. Csupa sablon, pedig emlékszem, mindig ezt kérdeztem tőlük.

– Van-e újság, emberek?

A szemük összevillan. Az őrmester keményen szorít egyet a puskaszíjon.

– A felső szakaszon az éjjel agyonlőtték valakit. Valami csavargó, átszökött a határon.

A felkavart vérpárák lidérctánca közel hozta a szememhez, szívemhez a fekete lápokat . . . egy árnyék ment az úton, nem látom soha többé.

(*Napló*, 1938. június 5.)

BARÁZDA, BABONA, BÚZAMEZŐ

Nagyapánk a földbe barázdát szántott,
nem hagyott ránk örökül mást,
csak a miatyánkot.

Mélységben szunnyad a búzamag,
mint nagyapánk vére vérünkbe ásva,
fekete mélységben a föld alatt.

Reszketve féltjük, ha kicsírázik,
minden imádságnak új szava nő,
mellünkre fekszik
barázda, babona, búzamező.

Szentgyörgykor már miatyánkká válik.
Mindennapi kenyerünkben
benne reszket egész Péter-Pálig.

Haranggal üzzük a jégesőt
s ha lábra kel a fergeteg,
keresztet vetünk a kereszt előtt.

Kétszúrunk a földbe babonának,
gyilkosai leszünk a földanyának
a búzaszem miatt.

Pedig hát
nem is a miénk a búzamazag.
Szegény ember barázdája
két lépés a föld alatt.

A mi fajtánknak nincs búzája,
csak tenyere és éhes szája,
mákonyos, fekete babonája . . .

De azért szántok. Napestig szántok,
örökül hagyom a miatyánkot.

SINKÓ ERVIN LEVELE

Kedves Majtényi elvtárs,
a legőszintébb

kárörömmel köszöntöm; én már rég tudom, most aztán majd nemsokára Maga is megpróbálja, hogy milyen az, amikor az ember már nem húsz, nem harminc, nem is ötven alapszámából indul ki, hanem 60-nal kezdi számlálni évei számát. A káröröm azonban nem az egyedüli érzés, amit bennem ez az alkalom kivált. Hadd mondjam meg azt is, hogy immár hosszú évek óta tartó zavartalan barátságunk alatt mindig hálásan éreztem azt a tiszta emberi melegséget, ami a Majtényi Mihály lényéből és még az apróbb írásaiból is annyi kedvességgel sugárzik ki.

Az olyan kivételes alkalom, mint a 60. születésnap se igazolhatja nagy szavakat, de annyit talán szabad megvallanom, hogy igaz szeretettel és tisztelettel ott állok én is azok sorában, akik ma meghatottan szorítják meg a Maga fáradhatatlan kezét.

Sinkó Ervin

Zagreb, 1961. VII. 17.

Köszö
 ebbe indok Részlet. Ebben nincs
 benne a Részlet socialis tragédiája.
 Vagy talán mégis van ebben valami

Bp. 1941. IX. 24. üdvözlés

Cikked nagyon szép volt. m. sz.
 A novellát is nagyon
 kedvelem, mert az
 történet: történelmi és
 Józsi az előadásokat néhány
 megfigyelés: akkor talán ez is.

Móricz Zsigmond levele

Majtényi Mihály Verbászon a csatornaépítő Kiss József sírjánál az 1950-es években
 (Brezsán Gyula felvétele)

MÓRICZ ZSIGMOND

ÉLETEM REGÉNYE

Majtényi-Sarkovics
Mihály
Barátom és Roszombórn
móricz
1841. 12. 14.

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

1939